

Euroopa Inimõiguste Kohtu tuleviku teemaline kõrgetasemeline konverents

Interlakeni deklaratsioon

19. veebruar 2010

18. ja 19. veebruaril 2010. aastal Šveitsi eesistumisel Interlakenis toimunud Euroopa Nõukogu ministrite komitee kõrgetasemeline konverents (edaspidi: konverents):

PP 1. kinnitades konventsiooniosaliste kindlat toetust inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile (edaspidi: konventsioon) ja Euroopa Inimõiguste Kohtule (edaspidi: kohus);

PP 2. tunnustades kohtu erakordselt suurt osatähtsust inimõiguste kaitsel Euroopas;

PP 3. meenutades vastastikust sõltuvust konventsiooni järelevalvemehhanismi ja Euroopa Nõukogu muu tegevuse vahel inimõiguste, õigusriigi ja demokraatia vallas;

PP 4. väljendades heameelt konventsiooni protokoll nr 14 jõustumise üle 1. juunil 2010;

PP 5. märkides rahuloluga, et jõustunud on Lissaboni leping, milles on sätestatud Euroopa Liidu ühinemine konventsiooniga;

PP 6. rõhutades konventsioonis kehtestatud järelevalvemehhanismi subsidiaarsust ning eriti riigivõimude, s.o valitsuste, kohtute ja parlamentide põhirolli inimõiguste tagamisel ja kaitsmisel riigi tasandil;

PP 7. märkides sügava murega, et kohtule esitatud kaebuste arv ning esitatud ja läbi vaadatud kaebuste vahe kasvab jätkuvalt;

PP 8. arvestades, et selline olukord kahjustab konventsiooni ja selle järelevalvemehhanismi tõhusust ja usaldusväärsust ning kujutab endast ohtu kohtupraktika kvaliteedile ja ühetaolisusele ning kohtu autoriteedile;

PP 9. olles veendunud, et lisaks juba tehtud või kavandatud parandustele on lisameetmed hädavajalikud, et:

- i. saavutada tasakaal kohtu sisuliste ja vastuvõetavuse otsuste ning saabuvate kaebuste arvu vahel;
- ii. võimaldada kohtul vähendada läbi vaatamata kohtuasjade arvu ja lahendada uued kohtuasjad mõistliku aja jooksul, eriti need, mis puudutavad tõsiseid inimõiguste rikkumisi;

iii. tagada kohtu sisuliste otsuste täielik ja kiire täitmine ning selle tõhus järelevalve Ministrite Komitee poolt;

PP 10. arvestades, et käesoleva deklaratsiooni eesmärk on panna alus reformikavale, mille tulemuseks on konventsioonisüsteemi pikaajaline tõhusus;

konverents:

- 1) kinnitab taas konventsiooniosaliste toetust konventsioonile ja individuaalkaebuse esitamise õigusele;**
- 2) kordab konventsiooniosaliste kohustust tagada konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste täielik kaitse riigi tasandil ning kutsub üles tugevdama subsidiaarsuspõhimõtet;**
- 3) rõhutab, et see põhimõte tähendab konventsiooniosaliste ja kohtu ühist vastutust;**
- 4) rõhutab kohtupraktika selguse ja ühetaolisuse tagamise tähtsust ning eelkõige kutsub üles kohaldama ühtselt ja rangelt vastuvõetavuse ja kohtu pädevuse kriteeriume;**
- 5) palub kohtul kasutada oma käsutuses olevaid menetluslikke vahendeid ja ressursse võimalikult suurel määral;**
- 6) rõhutab vajadust tõhusate meetmete järele, mis vähendaksid selgelt vastuvõetamatute kaebuste arvu, vajadust need kaebused tõhusalt välja sõeluda ja vajadust leida lahendused korduvate kaebuste menetlemiseks;**
- 7) rõhutab, et kohtu jõustunud sisuliste otsuste täielik, tõhus ja kiire täitmine on hädavajalik;**
- 8) kinnitab taas vajadust säilitada kohtunike sõltumatus ning kaitsta kohtu erapooletust ja kvaliteeti;**
- 9) kutsub üles tõhustama kohtu sisuliste otsuste täitmise järelevalvesüsteemi;**
- 10) rõhutab vajadust lihtsustada konventsiooni organisatsiooniliste sätete muutmise korda;**
- 11) võtab vastu järgneva tegevuskava, millega antakse poliitilised suunised protsessile, mille tulemuseks on konventsioonisüsteemi pikaajaline tõhusus.**

Tegevuskava

A. Individuaalkaebuse esitamise õigus

1. Konverents kinnitab taas, et kõige tähtsam on individuaalkaebuse esitamise õigus kui konventsioonisüsteemi nurgakivi, mis tagab võimaluse tuua kohtu ette väidetavad rikkumised, millega riigivõim ei ole tõhusalt tegeleud.
2. Seoses vastuvõetamatute kaebuste suure arvuga palub konverents ministrite komiteel kaaluda meetmeid, mis võimaldaksid kohtul keskenduda oma põhiülesandele inimõiguste tagajana ja lahendada põhjendatud kohtuasju vajaliku kiirusega, eriti kohtuasju, mis puudutavad väidetavaid tõsiseid inimõiguste rikkumisi.
3. Seoses juurdepääsuga kohtule kutsub konverents ministrite komiteed üles kaaluma lisameetmeid, mis võiksid toetada usaldusväärset õigusemõistmist, ja eelkõige uurima, millistel tingimustel tuleks kavandada uusi menetlusreegleid või praktikat, ilma et takistataks põhjendatud kaebuste esitamist.

B. Konventsiooni rakendamine riigi tasandil

4. Konverents tuletab meelde, et konventsiooni kohaldamine ja rakendamine on eelkõige konventsiooniosaliste kohustus, ja seetõttu kutsub ta konventsiooniosalisi üles:
 - a) jätkama riigivõimude teadlikkuse suurendamist konventsiooninormidest ja tagama nende normide kohaldamine, asjakohasel juhul koostöös riigi inimõiguste institutsioonide või muude asjaomaste organitega;
 - b) täitma kohtu sisulisi otsuseid täielikult ja tagama vajalike meetmete võtmine edasiste samalaadsete rikkumiste vältimiseks;
 - c) võtma arvesse arenevat kohtupraktikat, sealhulgas pidama silmas, et tehtaks järeldused sisuliste otsuste põhjal, milles on tuvastatud konventsiooni rikkumine teise riigi poolt, kui sama põhimõtteline probleem esineb ka oma õigussüsteemis;
 - d) tagama igale isikule, kes väidab põhjendatult, et tema konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, võimaluse saada tõhusat õiguskaitset riigivõimude ees, kes pakuvad asjakohasel juhul piisavat heastust, ja tegema seda vajaduse korral uute riigisiseste õiguskaitsevahendite kasutuselevõtmise teel, mis võivad olla nii konkreetset valdkonda käsitlevad või üldised;
 - e) kaaluma võimalust lähetada kohtu kantseleisse oma riigist kohtunikke ja asjakohasel juhul teisi kõrgetasemelisi sõltumatuid juriste;
 - f) tagama ministrite komitee vastu võetud soovitude, mille eesmärk on aidata konventsiooniosalisi nende kohustuste täitmisel, rakendamise kontrolli.
5. Konverents rõhutab vajadust tõhustada ja täiustada teiste Euroopa Nõukogu olemasolevate mehhanismide, meetmete ja programmide sihipärasest rakendamist ja kooskõlastamist; see hõlmab ka peasekretäri tuginemist konventsiooni artiklile 52.

C. Vastuvõetamatute kaebuste väljasõelumine

6. Konverents:

- a) kutsub konventsiooniosalisi ja kohut üles tagama, et võimalikele kaebuse esitajatele antakse täielik ja objektiivne teave konventsiooni ja kohtupraktika kohta, eriti kaebuse esitamise korra ja vastuvõetavuse kriteeriumide kohta. Selleks tuleks ministrite komiteel hinnata Euroopa Nõukogu teabetalituste rolli;
- b) rõhutab huvi põhjaliku analüüsi vastu, mis käsitleks vastuvõetamatuks tunnistatud kaebustega seotud kohtupraktikat;
- c) seoses väljasõelumismehhanismidega soovitab, et:
 - i. kohus looks lühiajaliselt olemasoleva kohtunikkonna raames mehhanismi, mis tõenäoliselt tagaks tõhusa väljasõelumise;
 - ii. ministrite komitee hindaks väljasõelumismehhanismi loomist kohtus, mis oleks täiendav ainuisikuliselt asju läbivaatava kohtuniku tööle ja punktis i nimetatud menetlusele.

D. Korduvad kaebused

7. Konverents:

- a) kutsub konventsiooniosalisi üles:
 - i. lihtsustama asjakohasel juhul sõbralike kokkulepete ja ühepoolsete deklaratsioonide vastuvõtmist, kohtu antud tagatiste piires ja vajaduse korral kohtu toetusel;
 - ii. pärast piloototsuse jõustumist tegema koostööd ministrite komiteega, et võtta vastu ja rakendada üldisi meetmed, mis võimaldaksid tõhusalt lahendada korduvaid kohtuasju põhjustavaid struktuurilisi probleeme;
- b) rõhutab vajadust, et kohus töötaks välja piloototsusemenetluse selged ja ettenähtavad normid, mis puudutab kaebuste valikut, kohustuslikku menetluskorda ja edasilükatud kohtuasjade menetlemist, ning hindaks selliste või samalaadsete menetluste kohaldamise mõju;
- c) kutsub ministrite komiteed üles:
 - i. kaaluma, kas korduvaid kohtuasju peaksid käsitlema väljasõelumisega tegelevad kohtunikud (vt jaotist C);
 - ii. töötama välja ühised põhimõtted, mis hõlmaksid kõiki asjaomaseid Euroopa Nõukogu osi, et esitada valikuvõimalusi konventsiooniosalisele, kes peab lahendama kohtuotsuses tuvastatud struktuurilise probleemi.

E. Kohus

8. Rõhutades kohtunike sõltumatuse ning kohtu erapooletuse ja kvaliteedi säilitamise tähtsust, kutsub konverents konventsiooniosalisi ja Euroopa Nõukogu üles:

- a) tagama Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtuniku täieliku vastavuse konventsioonis sätestatud ametikriteeriumitele, mis puudutavad muu hulgas teadmisi rahvusvahelise avaliku õiguse ja riigi õigussüsteemide kohta ning vähemalt ühe ametliku keele valdamist, parandades vajaduse korral valikumenetluse läbipaistvust ja kvaliteeti nii riigi kui ka Euroopa tasandil. Lisaks peab kohtu koosseisul olema vajalik praktiline õigusosalane kogemus;
- b) andma kohtule selle tõhusa toimimise huvides Euroopa Nõukogus vajaliku haldusautonoomia.

9. Tunnustades konventsiooniosaliste ja kohtu ühist vastutust, palub konverents kohtul:

- a) vastavalt oma kohtupraktikale, mille kohaselt ta ei ole neljanda astme kohus, vältida faktiliste asjaolude või riigi õigusaktide uut läbivaatamist, mis on riigivõimude poolt läbi vaadatud ja otsustatud;
- b) kohaldada vastuvõetavuse ja pädevuse kriteeriume ühtselt ja rangelt ning võtta täielikult arvesse oma subsidiaarset rolli konventsiooni tõlgendamisel ja kohaldamisel;
- c) rakendada täielikult protokollis nr 14 sätestatud uut vastuvõetavuse kriteeriumi ja kaaluda teisi võimalusi kohaldada *de minimis non curat praetor*'i põhimõtet.

10. Tõhususe suurendamiseks palub konverents kohtul jätkata oma sisemise struktuuri ja töömeetodite täiustamist ning kasutada võimalikult suurel määral ära oma käsutuses olevaid menetluslikke vahendeid ja ressursse. Seda arvestades julgustab konverents kohtu eelkõige:

- a) kasutama võimalust paluda vastavalt protokollile nr 14, et ministrite komitee vähendaks kodade liikmete arvu viieni;
- b) järgima oma eesmärki teha kohtuasjade läbivaatamisel kindlaks prioriteedid ning tuvastama ka edaspidi oma sisulistes otsustes struktuurilisi probleeme, mis võivad põhjustada korduvate kaebuste suure hulga.

F. Kohtuotsuste täitmise järelevalve

11. Konverents rõhutab pakilist vajadust, et ministrite komitee:

- a) töötaks välja vahendid, mis muudaksid tema järelevalve kohtu otsuste täitmise üle tõhusamaks ja läbipaistvamaks. Sellega seoses palub konverents ministrite komiteel tugevdada järelevalvet nii, et peale kiireid üksikmeetmeid nõudvate kohtuasjade seab ta esikohale ja muudab nähtavamaks ka kohtuasjad, milles tulevad ilmsiks suured struktuurilised probleemid, kusjuures eriti tähtsaks peetakse vajadust kehtestada tõhusad riigisisised õiguskaitsevahendid;

b) vaataks üle oma töömeetodid ja reeglid, et tagada nende parem vastavus tänapäeva olukorrale ja suurem tõhusus eri küsimuste lahendamisel.

G. Konventsiooni muutmise lihtsustatud kord

12. Konverents kutsub ministrite komiteed üles uurima võimalust kehtestada lisaprotokolliga lihtsustatud kord konventsiooni teatavate organisatsioonilisi küsimusi puudutavate sätete muutmiseks tulevikus. Selle lihtsustatud korra võib kehtestada näiteks:

- a) kohtu põhikirjaga;
- b) konventsiooni uue sättega, mis on sarnane Euroopa Nõukogu põhikirja artikli 41 punktile d.

Rakendamine

Tegevuskava rakendamiseks konverents:

- 1) kutsub konventsiooniosalisi, ministrite komiteed, kohut ja peasekretäri üles tegevuskava igakülgsele täitmisle;
- 2) kutsub eelkõige ministrite komiteed ja konventsiooniosalisi üles pidama kodanikuühiskonnaga nõu tegevuskava rakendamise tõhusate vahendite üle;
- 3) kutsub konventsiooniosalisi üles teavitama ministrite komiteed deklaratsiooni asjaomaste osade rakendamiseks võetud meetmetest enne 2011. aasta lõppu;
- 4) palub ministrite komiteel vaadata üle ja rakendada deklaratsioonis sätestatud meetmeid, mis ei eelda konventsiooni muutmist, 2011. aasta juuniks, tehes asjakohasel juhul koostööd kohtuga ja andes pädevatele kehanditele vajalikud volitused;
- 5) palub ministrite komiteel anda pädevatele kehanditele vajalikud volitused, et valmistada 2012. aasta juuniks ette konkreetsed ettepanekud meetmete kohta, mis eeldavad konventsiooni muutmist; need volitused peavad hõlmama ettepanekuid kohtu väljasõelumismehhanismide kohta ja analüüsi meetmetest, mis võimaldaksid lihtsustada konventsiooni muutmist;
- 6) palub ministrite komiteel hinnata aastatel 2012 kuni 2015, kui palju protokoll nr 14 ja Interlakeni tegevuskava rakendamine on kohtu olukorda parandanud. Selle hinnangu alusel peab ministrite komitee enne 2015. aasta lõppu otsustama, kas on vaja edasisi meetmeid. Enne 2019. aasta lõppu peab ministrite komitee otsustama, kas võetud meetmed on olnud piisavad, et tagada konventsiooni kontrollimehhanismi jätkusuutlik toimimine, või on vaja põhjalikumaid muudatusi;

- 7) palub eesistujariigil Šveitsil edastada Interlaki konverentsi deklaratsioon ja menetlusdokumendid ministrite komiteele;
- 8) palub järgmistel ministrite komitee eesistujatel jälgida deklaratsiooni rakendamist.